

УДК 340.14

DOI: 10.33663/1563-3349-2020-87-31

І. В. ЯКИМЕНКО

ЗАКОН ВІД 20 ТРАВНЯ 1885 РОКУ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ У ПОРЕФОРМЕНИЙ ПЕРІОД

Аналізуються проблеми реформування інституту дисциплінарної відповідальності суддів у пореформений період у зв'язку з прийняттям закону 1885 року. Розглядаються передумови прийняття закону, ставлення представників різних соціальних груп до змісту та завдань закону, характеризуються основні зміни у законодавстві про дисциплінарну відповідальність суддів. Висловлюється думка про неоднозначність, контрверсійність нововведень – більша частина з них, дійсно, була спрямована на вирішення об'єктивних проблем, що існували у судовій системі другої половини XIX ст., однак в умовах панування ідеології самодержавства та прагнення забезпечити контрольованість судової гілки влади ці нововведення ставали загрозою для незалежності та недоторканості суддів.

Ключові слова: *судова реформа, закон 20 травня 1885 року, недоторканність суддів, незалежність суддів, дисциплінарна відповідальність, суддя.*

Ykymenko Ivan. Act of may 20, 1885 and development problems of the institution of disciplinary responsibility of judges in the post-reform period

The article analyzes the problems of reforming the institution of disciplinary responsibility of judges in the post-reform period in the context of the adoption of the law of 1885. The prerequisites for the adoption of the law, the attitude of different social groups members to the law content and tasks are considered; the main changes in the legislation about the disciplinary responsibility of judges are characterized. Ambiguity and controversy of the innovations are noted: most of them were really aimed at solving the objective problems that existed in the juridicial system of the second half of the 19th century, however, under the prevailing autocracy ideology and the desire to ensure the control of the judiciary, those innovations defied judges' independence and integrity.

Key words: *judicial reform, the law of May 20 1885, inviolability of judges, independence of judges, disciplinary responsibility, judge.*

Одним з болючих питань сучасної України продовжує залишатися низький рівень довіри до судової влади в цілому, так до діяльності окремих суддів. Негативність оцінок зумовлюється не лише суб'єктивними переконаннями учасників процесу в несправедливості рішення, прийнятого не на їх користь, а й зловживаннями, порушеннями норм матеріального та процесуального права, негідною поведінкою, які свідомо чи несвідомо вчиняються українськими суддями. Подібні порушення, які часто стають предметом публікацій у різноманітних ЗМІ, ставлять під сумнів дієвість існуючої системи дисциплінарної відповідальності суддів та породжують думку про її неефективність. Водночас спроби держави посилити юридичну відповідальність породжують небезпідставне побоювання щодо можливості перетворення цього інституту на жупел, яким влада зможе контролювати діяльність суддів та спрямовувати їх роботу. Постає питання: де знайти компроміс між необхідністю суддівської незалежності та потребою контролю за діями судді, які дії та рішення можна визнати об'єктивними та необхідними, а які — надмірними та недоцільними. Відповідь на це питання можна отримати, спираючись на національний досвід, оскільки підняте питання не є новим для України, і його намагалися вирішити у різні історичні епохи. На нашу думку, вартим уваги є Закон від 20 травня 1885 року, який мав розв'язати питання, актуальні й для сьогодення.

Період 80-х років XIX ст. виявився надзвичайно складним у розвитку пореформеного суду. З одного боку, почали проявлятися недоліки та недосконалості нової судової системи: неготовність суду до виконання своїх обов'язків, низький професіоналізм суддів, брак відповідального ставлення до виконання своїх обов'язків, зловживання тощо. Після ревізії Київської та Чернігівської губерній сенатор О. Половцев нотував у своєму щоденнику: «Мої співробітники ревізують з'їзд мирових суддів та приходять в жах від наявного там безладу», «справи по 10-15 років лежать без руху», «з'їзд мирових суддів під різними приводами відкладає розгляд справи на півтора роки» [1, с. 55, 59, 74]. Наявні проблеми у сфері відповідального ставлення суддів до виконання своїх обов'язків загострювалися відсутністю ефективних механізмів боротьби з проявами недобросовісності та непрофесійності. Розробники Судових статутів 1864 року, прагнучи забезпечити самостійність

новоствореним судам, суттєво обмежили перелік дисциплінарних санкцій та ускладнили порядок їх накладення. Достатньо сказати, що де-факто влада не могла звільнити з посади суддю, крім випадків грубих та систематичних порушень ним норм законодавства, а також вчинення кримінального правопорушення. Це викликало справедливую критику та нарікання представників тогочасної царської адміністрації [2].

З іншого боку, консервативні кола російського політикуму, які мали суттєвий вплив на нового російського імператора Олександра III, не сприймали ідею незалежного суду і прагнули повернути над ним контроль до царської адміністрації. На їхню думку, положення про незалежність та незмінюваність суддів були нонсенсом, оскільки не відповідали ідеології самодержавства та принципу необмеженої влади російського імператора. На це, зокрема, у своєму листі до Олександра II вказував К. Победоносцев: «Безконтрольна, відособлена юстиція не тільки несумісна з самодержавством, вона несумісна з будь-якою іншою формою правління. Ніде у світі суд не відокремлений подібним чином, як у нас в Росії» [3].

Таким чином, на початку 80-х років XIX ст. об'єктивна потреба у частковому реформуванні інституту дисциплінарної відповідальності суддів збігалася з прагненнями консервативної частини російського політикуму відновити контроль за судовою владою. Вирішити ці завдання повинен був прийнятий 20 травня 1885 року Закон «Про порядок видання загального наказу судовим установам та про дисциплінарну відповідальність чиновників судового відомства» (далі — Закон 1885 р.) [4].

Закон від 20.05.1885 р. породив чисельні дискусії як у дореволюційній, так і сучасній науковій літературі. Досить часто зустрічаються цілком протилежні погляди, і одні науковці виступають нищівними критиками цього закону, тоді як інші — його апологетами. Так, В. Фукс вважав, що Закон 1885 р. не являє собою «нічого особливого, а лише встановлює для наших суддів ту саму дисципліну, якій і були підлеглі судді у всіх західних країнах» [5]. Натомість К. Арсен'єв із сумом зазначав: «Цим законом було частково знищено одне з основних положень судової реформи — обмежена, і доволі суттєво, незмінюваність суддів» [6]. Радянська і сучасна вітчизняна наука також у цілому критично

ставиться до цього документа, розглядаючи його в контексті проведених у цей період контрреформ і знищення ліберальної моделі, запровадженої Судовими статутами 1864 р. Щоправда, в останній період російська дослідниця Ю. Щедрина піднімає питання про необхідність перегляду подібних оцінок та нового погляду на стару проблему [7].

Таким чином, дискусійність оцінок Закону вимагає від нас розібратися у його основних положеннях і тих нововведеннях, що були запроваджені ним, зокрема щодо притягнення судових чиновників до дисциплінарної відповідальності.

Прийнятий Закон містив норми матеріального та процесуального права. Одна частина його нововведень була спрямована на розширення заходів дисциплінарного впливу на суддю, інша більш чітко окреслювала процес притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та передбачала створення відповідних органів, які забезпечать дисциплінарне провадження.

Насамперед царська влада приділила увагу розширенню переліку санкцій, які могли накладатися на суддю за службові проступки. Законом передбачалося внесення змін до ст. 264 «Заснування судових установ» (далі — ЗСУ) та доповнення її новим видом стягнення — вирахування із жалування судді [8]. Передбачалося, що у випадку, якщо відповідно до Уложення про покарання кримінальні та виправні, проступок карається доганюю без внесення у послужний список або вирахуванням строку служби, до судді може бути застосовано лише стягнення у вигляді застереження. Водночас вчинення дій, передбачених ст. 413-415 ЗСУ — прогул від одного до декількох днів, а також несвоєчасне повернення з відпустки, мало каратися вирахуванням із жалування [9]. Зважаючи, що згідно з проведеними сучасними дослідженнями рівень фінансової забезпеченості суддів у регіонах залишався невисоким, інколи навіть не перевищуючи зарплати державних чиновників середнього рангу [10]. впровадження фінансових інструментів покарання повинно було стимулювати більш відповідальне ставлення суддів до своїх обов'язків та робочого часу.

Закон передбачав скасування норми про трансформацію дисциплінарної відповідальності у кримінальну в разі, якщо суддя тричі за рік буде підданий дисциплінарному стягненню [11]. Подібний підхід виглядав цілком слушно, адже рівень суспільної

небезпеки та шкоди, завданої суддею, інколи був мізерним, однак теоретично це могло призвести його до кримінальної відповідальності, що передбачала значно суворіші та жорсткіші санкції.

Однак більш серйозних змін зазнала стаття 295 Закону. В попередній редакції ця стаття передбачала можливість звільнення, якщо за злочин або проступок, не пов'язані зі службою, він буде пригнугий до кримінальної відповідальності. Нова редакція статті передбачала не лише збереження, а й більшу деталізацію цього положення та розширення кола відносин, що підпадали під її вплив. Згідно із нововведеннями запроваджувалася проміжна санкція до судді, щодо якого відкрито кримінальне провадження за підозрою у вчиненні злочину, котрий передбачав тюремне ув'язнення або більш суворе покарання – тимчасове відсторонення від посади [12].

Коментуючи це нововведення, дослідники доходять висновків, що воно мало як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, суддя не звільнявся, а лише тимчасово відсторонювався від посади, що повинно було зменшити ризики втручання з боку підозрюваного у процедуру розслідування та чинити тиск на фігурантів справи. Водночас, на нашу думку, справедливим буде і зауваження, що вищезначена стаття не встановлювала порядку поновлення на посаді та строків тимчасового відсторонення. Зважаючи на реалії Російської імперії другої половини XIX ст., типовим явищем були тривалі розслідування та залишення під підозрою без висунення обвинувачення. Тож поставало складне питання: коли відсторонений суддя повинен бути знову допущений до виконання своїх обов'язків.

Найбільш дискусійною та критично сприйнятою ліберальною спільнотою і суддями стала третя частина відредагованої статті 295. Ця стаття передбачала розширення сфери застосування такого виду санкцій, як звільнення з посади та переведення на судову посаду в іншу місцевість [13]. Перше стягнення (звільнення з посади) застосовувалося у випадку, якщо «суддя вчинив дії, які не є підставою для звільнення його по суду, однак по своєму змісту свідчать про невідповідність судді займаній посаді» та «якщо суддя вчинив поза службою аморальні або ганебні вчинки, які є несумісними з суддівським званням та позбавляють суддю довіри та поваги з боку населення». Друге

стягнення (переведення) застосовувалося до суддів, які «дали привід сумніватися у подальшому спокійному та неупередженому виконанні своїх обов'язків» [14]. Подібні формулювання залишали широкий простір для тлумачення дій судді й створювали можливості для суб'єктивної оцінки вчинків суддів. «Аморальні та ганебні вчинки», — зазначав один із дореволюційних юристів, — щось зовсім невизначене у суспільстві, в якому не існує однієї твердо встановленої моралі, в якому один вважає абсолютно аморальним те, що для іншого є байдужим у моральному сенсі, а для третього, можливо, і взагалі морально» [15].

Таким чином, аналіз нововведень переконує, що причина невдоволення полягала не стільки у розширенні санкцій (вище ми зазначали про доцільність підвищення відповідальності суддів), скільки нечіткості та розпливчастості підстав їх застосування. Гіпотеза ст. 259 Закону була виписана таким чином, що залишала владі широкі можливості для різнобічного трактування вчинків судді. Сюди підпадали як об'єктивні обставини (суддівська некомпетентність, помилки, недобросовісність тощо), так і такі дії суддів, які не мали характеру дисциплінарного проступку, але могли з тих чи інших причин викликати незадоволення влади. Зокрема, суддю, який виносив занадто «м'які» вирoki революціонерам або занадто «жорсткі» представникам органів влади, тепер можна було перевести в іншу місцевість або й взагалі усунути з посади. Законодавець не розшифровував таких важливих для класифікації дій судді понять, як «дія, що свідчить про невідповідність судді займаній посаді», «ганебний вчинок, який є несумісним із суддівським званням», «дія, що дає підстави сумніватися у неупередженому ставленні», надаючи право органу дисциплінарного провадження самому, на власний розсуд доходити висновку про наявність чи відсутність подібних ознак. Ну думку дореволюційного юриста Е. Васьковського, «недолік такого правила полягає в тому, що відкриття провадження у такому випадку залежить від особистого переконання міністра юстиції» [16].

На нашу думку, такий підхід міг бути виправданий необхідністю не звужувати правову норму, дати їй можливість охопити якомога ширше коло суспільних відносин, але при цьому слід було забезпечити неупередженість та незалежність органу, що

здійснюватиме це тлумачення, насамперед від царської адміністрації та безпосереднього керівництва судді. Однак, як показує аналіз подальших нововведень Закону 1885 року, досягнути цієї мети не вдалося, і насамперед тому, що влада першопочатково прагнула відновити контроль за судовою системою, ослаблений у ході реформи 1864 року.

Згідно із Законом 1885 року створювався окремий орган для розгляду справ про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності – Вище дисциплінарне присутствіє. Характерною рисою цього органу стали його підконтрольність та залежність від центральної влади, оскільки кандидатури його членів визначалися російським імператором та міністром юстиції. Прихильники Закону, захищаючи контроль виконавчої влади над судовою, вказували, що таким чином досягається баланс між самостійністю судді та необхідністю контролю за його діями, а також посилялися на усталену практику європейських держав [17].

Посилання на досвід зарубіжного законодавства не було випадковим. Дійсно, у багатьох країнах Європи того періоду законодавство передбачало часткову участь профільних міністерств та монархів у формуванні вищих дисциплінарних органів. Водночас варто підкреслити важливі, на наш погляд, моменти. По-перше, європейська практика того періоду передбачала поєднання участі вищих органів держави та суддівських корпорацій у призначенні складу цих органів. По-друге, значна частина європейських держав, на відміну від Російської імперії, на кінець XIX ст. мала власні конституції та парламенти, що дозволяли стримати зазіхання виконавчої влади на всеосяжний контроль за суддями. Тому, хоча за своїм змістом новоутворений орган, дійсно, суттєво не відрізнявся від європейських аналогів, його підконтрольність владі в умовах існування самодержавної монархії несла суттєву загрозу суддівській незалежності.

Відповідно до Закону 1885 року була значно спрощена процедура розгляду справи щодо дисциплінарних проступків суддів. Так, згідно із попередніми нормами перед накладенням дисциплінарного стягнення від судді повинні були отримати пояснення його вчинків. Однак у новому Законі це обмеження було знято і притягнення до дисциплінарної відповідальності відбувалося без розгляду та врахування мотивів судді [18].

Такий підхід ставив під серйозну загрозу об'єктивність рішень вищестоящего органу, оскільки непоодинокими були випадки обмов та неправдивих скарг на суддів через їх діяльність, і позбавлення судді права викласти свою точку зору на факти, описані у скаргі, могли призвести до необ'єктивних рішень.

Судді також позбавлялися права на публічний розгляд їх справи. Гласність та публічність судового процесу завжди вважалася одним із головних прогресивних результатів реформи 1864 року. Саме така процедура серйозно обмежувала свавілля з боку влади щодо обвинувачених. Проте, керуючись необхідністю «захисту авторитету суду», автори Закону не лише втаємничили процедуру розгляду справи, але й оголошення її результатів – резолюція у дисциплінарних справах також проголошувалася на закритих засіданнях [19]. Складно сказати, чи дійсно законодавець першочергово піклувався, аби не виносити «сміття з хати», адже факти зловживань чи некомпетентності судових чиновників, набувши публічного розголосу, дійсно, могли негативно позначитися на ставленні суспільства до суду. Однак в умовах повернення курсу на самодержавну, авторитарну модель управління державою така норма, безумовно, давала більше можливостей для контролю з боку царської адміністрації за судовими органами. Саме тому навіть прихильники курсу на посилення дисциплінарної відповідальності суддів критично висловлювалися щодо Закону 1885 року в частині порядку здійснення розгляду справи та накладення покарань [20].

Складно оцінити реальні наслідки прийняття Закону 20.05.1885 року. З одного боку, статистичні дані свідчать, що лише незначна кількість справ, що розглядалися З'єднаним та Вищим дисциплінарним присутством завершувалася накладенням серйозних санкцій. Так, у 1897 році за результатами розгляду 345 справ у З'єднаному присутстві 14 суддів було спрямовано до суду, 3 суддям – оголошено зауваження, у 47 випадках було роз'яснено суддям неправомірність їх дій, в інших випадках скарги залишені без наслідків [21].

Водночас, на наш погляд, статистичні дані не можуть повною мірою відобразити ефект цього Закону для здійснення об'єктивного судочинства. Так, низькі цифри можуть свідчити про поліпшення ситуації з якістю судочинства, але вони також можуть

говорити, що судді при винесенні вироків прагнули враховувати позицію влади і намагалися не вступати з нею в конфлікт, чудово розуміючи, які інструменти впливу з'явилися у влади після прийняття Закону 1885 року. Це особливо яскраво проявлялося у період гострих соціальних конфліктів, коли судді виносили більш жорсткі вирокі, ніж цього вимагав характер вчиненого діяння. Тож, на наш погляд, розглядати Закон 1885 року слід у контексті загальноросійської соціально-політичної ситуації та зміни курсу уряду в сфері державного будівництва. Не дивно, що після революційних подій 1905-1907 рр. В. Трапезников вказував: «Невідповідність судді займаній посаді» – поняття надто широке та дуже суб'єктивне, щоб суддя міг відчувати себе у безпеці від динамічних течій, поглядів, а інколи просто примх високопосадовців» [22]. З таких позицій, цей нормативно-правовий акт, який надмірно розширював дисциплінарні повноваження царської влади, не може отримати позитивну оцінку.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що Закон 1885 року мав контрарверсійний характер. Запровадження нових видів дисциплінарної відповідальності суддів відповідало об'єктивним потребам реформованої судової системи і підвищувало ефективність контролю за належним виконанням суддею своїх обов'язків. Водночас залежність дисциплінарних органів від виконавчої влади та погляд на суд як карально-репресивний інструмент у руках держави робили ці нововведення небезпечними та підривали принципи незалежності та недоторканності судів.

1. Сенаторська ревізія Київської та Чернігівської губерній: зі щоденника О. О. Половцова (жовтень 1880 – травень 1881). Київ: StreamARLine. 2019. С. 55, 59,74. 2. Фукс В.Я. Суд и полиция: в 2-х ч. Москва: Университет. тип., 1889. С. 21. 3. Победоносцев К.П. и его корреспонденты. Письма и записки. Т. 1: *Novum Regnum*. Полутом 1: [Письма 1878-1883]. М.- Пг., 1923. С. 68-69. 4. Высочайше утвержденное мнение Государственного Совета «О порядке издания общего наказа судебным установлениям и о дисциплинарной ответственности чинов судебного ведомства» от 20 мая 1885 года. *Полное собрание законов Российской империи* (ПСЗРИ). Т.V. № 2959. 5. Фукс В.Я. Цит. праця. С 20. 6. Арсеньев К.К. За четверть века. 1871-1894. Петроград: Тип. М.М. Стасюлевича. 1915. С. 228. 7. Щедрина Ю.В. Государственная политика в сфере обеспечения независимости судей в России в 1905-1917 гг. *Право и политика*. 2016. № 7. С. 919-927. 8. ПСЗРИ. Т.V. № 2959. 9. Там само. № 2959.

10. Шедрина Ю.В. Социально-правовые гарантии независимости судей в России в 1860-х — 1890-х гг. *Право и политика*. 2014. № 2. С. 207-218.

11. ПСЗРИ. Т.V. № 2959. 12. Там само. № 2959. 13. Там само. № 2959. 14. Там само. № 2959. 15. Трапезников Вл. По вопросу о несменяемости судей. *Право*. 1911. № 2 (янв.). С. 84. 16. Васьковский Е. Курс гражданского процесса. Москва: Изд. Бр. Башмаковых. 1913. Т. 1. Субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и действия. С. 166.

17. Муравьев Н.В. О судебной службе. *Юридический вестник*. 1886. № 9. С. 66; Лазаренко А. Очерк основных начал судоустройства России и главнейших западно-европейских государств за пятьдесят лет. Санкт-Петербург: Сенат. Тип. 1914. С. 27. 18. ПСЗРИ. Т.V. № 2959. 19. Там само. № 2959. 20. Высшее дисциплинарное присутствие Сената. *Вестник Европы*. 1885. Кн. 9. С. 366, 369-371; Городыцкий Я. Закон от 20 мая 1885 г. *Журнал гражданского и уголовного права*. 1885. № 10. С. 173; Лонгинов А. Недостатки законоположений о надзоре за судебными установлениями, *Журнал юридического общества*. 1896. Кн. 6. С. 599.

21. Статистика. *Вестник права: журнал Юридического общества при Императорском С.-Петербургском университете*. Санкт-Петербург. 1899. № 1 (янв.). С. 238-239. 22. Трапезников Вл. По вопросу о несменяемости судей. *Право*. 1911. № 2 (янв.). С. 84.

References

1. Senatorska reviziya Kiiivskoï ta Chernigivskoï guberniy: zi shchodennika O. O. Polovtsova (zhovten 1880 — traven 1881). K.: StreamARLine. 2019. S. 55, 59,74 .2. Fuks V.Ya. Sud i politsiya : V 2-kh ch. M. Univ. tip. 1889. S. 21. 3. Pobedonostsev K.P. i ego korrespondenty. Pisma i zapiski. T. 1: Novum Regnum. Polutom 1: [Pisma 1878-1883]. M-Pg. 1923. S. 68-69. 4. Vysochayshe utverzhdennoe mnenie Gosudarstvennogo Soveta «O poryadke izdaniya obshchego nakaza sudebnym ustanovleniyam i o distsiplinarnoy otvetstvennosti chinov sudebnogo vedomstva» ot 20 maya 1885 goda. *Polnoe sobranie zakonov Rossiyskoy imperii* (Dali — PSZRI). III. T.V. № 2959. 5. Fuks V.Ya. Tsit. pratsya S 20. 6. Arsenev K.K. Za chetvert veka. 1871-1894. Petrograd: Tip. M.M. Stasyulevicha. 1915. S. 228. 7. Shchedrina Yu.V. Gosudarstvennaya politika v sfere obespecheniya nezavisimosti sudey v Rossii v 1905-1917 gg. *Pravo i politika*. 2016. № 7. S. 919-927. 8. PSZRI T.V. № 2959. 9. Там само. № 2959. 10. Shchedrina Yu.V. Sotsialno-pravovye garantii nezavisimosti sudey v Rossii v 1860-kh — 1890-kh gg. *Pravo i politika*. 2014. № 2. С. 207-218. 11. PSZRI T.V. № 2959. 12. Там само. № 2959. 13. Там само. № 2959. 14. Там само. № 2959. 15. Трапезников Вл. По вопросу о несменяемости судей. *Право*. 1911. № 2 (янв.). С. 84. 16. Vaskovskiy Ye. Kurs grazhdanskogo protsesssa. M.: Izd. Br. Bashmakovykh. 1913. Т. 1. Subekty i obekty protsesssa, protsessualnye otnosheniya i deystviya. S. 166. 17. Muravev N.V. O sudebnoy sluzhbe *Yuridicheskiiy vestnik*. 1886. № 9. S. 66; Lazarenko. A. Ocherk osnovnykh nachal sudoustroystva Rossii i glavneyshikh zapadno-evropeyskikh gosudarstv za pyatdesyat let. S.-Pb.: Senat. Tip. 1914. S. 27. 18. PSZRI T.V. № 2959. 19. Там само. № 2959. 20. P Vysshee distsiplinarnoe prisutstvie Senata. *Vestnik Yevropy*. 1885. Кн. 9. S. 366, 369-371; Gorodysskiy Ya. Zakon ot 20 maya 1885 g. *Zhurnal grazhdanskogo i ugovovnogo prava*. 1885. № 10. S. 173; Longinov A. Nedostatki zakonopolozheniy o nadzore za sudebnymi

ustanovleniyami. *Zhurnal yuridicheskogo obshchestva*. 1896. Kn. 6. S. 599. 21. Statistika. *Vestnik prava: zhurnal Yuridicheskogo obshchestva pri Imperatorskom S.-Peterburgskom S.-Peterburgskom universitete*. S.-Peterburg. 1899. № 1 (yanv.). S. 238-239. 22. Trapeznikov VI. Po voprosu o nesmenyaemosti suddey. *Pravo*. 1911. № 2 (yanv.). S. 84.

***Ykymenko Ivan*. Act of may 20, 1885 and development problems of the institution of disciplinary responsibility of judges in the post-reform period**

The article analyzes the problems of reforming the institution of disciplinary responsibility of judges in the post-reform period in the context of the legislation enactment in 1885. This issue is of great interest due to the reforms in the judicial sphere of modern Ukraine, which are aimed at improving the efficiency of the judicial staff, ensure their work discipline and performance of official duties.

The paper examines the prerequisites for adopting the law, identifies the objective and subjective factors that made the revision of the institution of disciplinary responsibility for judges necessary. The main reason for the adoption of the 1885 Act is the need to increase the effectiveness of the disciplinary supervision mechanism for the work of judges and the desire of the tsarist authorities to regain control of the judicial branch that was lost during the 1864 reforms.

The adopted law contained the rules of law of substance and procedural law. One of its parts was aimed at extending the disciplinary action to the judge, the other outlined the process of bringing the judge to disciplinary responsibility more details, and introduced the establishment of relevant bodies to ensure disciplinary proceedings.

First of all, the tsarist authorities paid attention to expanding the list of sanctions that could be imposed on the judge for official misconduct. Disciplinary measures of educational influence, especially warning, were widely used. However, the key innovation of the new Act is extension of the scope of such sanctions as dismissal and transfer to judicial office in another area. The analysis of the legislation shows that the danger for the judges was not the possibility of dismissal itself, but the lack of clarity and rationale vagueness for such a decision.

The analysis of innovations in the disciplinary proceedings also contained rules that compromised the principles of inviolability and irremovability of judges. Firstly, the procedure of bringing the judge to disciplinary responsibility was significantly simplified. Secondly, the authority hearing such cases was under the total control of the tsarist authority.

It is concluded that the introduction of new types of disciplinary responsibility for judges met the objective needs of the reformed judiciary and increased the effectiveness of monitoring the proper performance of judges' duties. At the same time, the dependence of disciplinary bodies on the executive branch and considering the court as a punitive and repressive instrument in the hands of the state made these innovations dangerous and defied the principles of independence and inviolability of judges.

Key words: judicial reform, Act of May 20, 1885, independence of judges, inviolability of judges, disciplinary responsibility, judge.